

Harderlyke brief van den hoogwaardigsten heer Joannes van Stiphout, bisschop van Haarlem, aan de katholyke geestelyken en leeken van het zelve bisdom.

<https://hdl.handle.net/1874/374205>

HARDERLYKE BRIEF

VAN DEN

BISSCHOP VAN HAARLEM

HOOGWAARDIGSTEN HEER

JOANNES VAN STIPHOUT

BISSCHOP VAN HAARLEM,

AAN DE

KATHOLYKE GEESTELYKEN EN LEEKEN

Van het zelve Bisdom.

T'UTRECHT,

Gedruckt by LE FEBVRE, 1745.

HARDERLYKE BRIEF

VAN DEN

HOOGWAARDIGSTEN HEER

JOANNES VAN STIPHOUT

BISSCHOP VAN HAARLEM,

VAN DE

KATHOLYKE GEESTELYKEN EN LEEKEN

, Van het zelve Biddon.

TUTRECHT,

Gezins by LE FEBVRE, 1745.

HARDERLYKE BRIEF

VAN DEN

HOOGWAARDIGSTEN HEER

BISSCHOP VAN HAARLEM.

Aan alle de Katholyke GEESTELYKEN en
LEEKEN van 't zelve Bisdóm.

JOANNES door Gods voorzienigheid Bisschop van Haarlem, aan alle Katholyken van dit Bisdóm, Geestelyken en Leeken, heil en zaligheid. Indien de wonde, welke de Haarlemsche Kerk door het afsterven van onzen Doorlugtigsten Voorzaat, geleden heeft, genezen ware, zo haast zy eenen Nazaat bekomt, Zeer Eerwaarde Medewerkers en Beminde Geloovigen, wy zouden ons enkelyk met Uluiden behoeven te verheugen, zonder van enige zorgelykheit of droefheit te melden. De Vaderlyke zorg van den Doorlugtigsten Aarts-Bisschop van Utrecht, onzen waarden Metropolitaan en Inwyder, heeft deze bedrukte Kerk niet lang in haren Weduwlyken staat laten verzugten. De tyd van drie maanden, binnen welke, volgens de Kerk-wetten, het Capittel van Haarlem den keus had moeten verrigten, verlopen zynde, en het Capittel dus, volgens de zelve Kerkregels voor deze maal van het Regt om te kiezen vervallen zynde, zo heeft zyn Hoogw: ten eerste bezorgt geweest, om als Metropolitaan die nalatigheit te vervullen, volgens de bevelen der Algemeine Kerkvergaderingen van Lateranen en van Trenten, welke ook door de Pauzen aangenomen, en, zo men dus spreken wille, bevestigt zyn. Nadat dan die Hoogw: Kerkvoogd het behooryk onderzoek en raadplegingen met zyn eigen Capittel en met aanzienelyke Geestelyken van dit Bisdóm te werk gestelt had, heeft Hy niet alleen met raad, maar ook met toestemminge van het zelve Capittel en Geestelyken, onzen Persoon tot Bisschop verkozen en verklaart op den vyfden Mey van het tegenwoordige Jaar 1745. Hoe vurige wederstand wy aan dien keus geboden hebben, uit overweginge van onze onbequaamheit om zulken last te dragen, zullen wy hier niet melden: al wie maar enige kennis en indruk van de Evangelische Waarheden en van de Bisschoppelyke pligten heeft, die kan enigzins gissen, hoe een gemoed, dat het werk van zyne eeuwige zaligheid niet reukeloos behandelt, op het aanschouwen van zo verschrikkeelyken last moet aangedaan zyn. Dog wy hebben ons eindelyk moeten ten onder geven aan de tekenen van den wille des Heren, die men ons langs vele kanten vertoonde. Onze toestemming gegeven zynde, is 'er aan Zyne Heiligheit Benediktus XIV. geschreven, met ootmoedig verzoek van dispensatie om de Bisschoppelyke Wyding, zonder het bywezen van andere Bisschoppen te laten geschieden, indien 'er gene andere konden of wilden komen; welke dispensatie de Pauzen nu gewend zyn niet bezwaarlyk te vergunnen. Men heeft ook door beleefde Brieven

enige naburige Bifchoppen verzogt om de Wyding met hunne tegenwoordigheid en behulpzaamheit te vereren: dog al wederom heeft men, nog van Hen, nog van Romen, enig antwoord bekomen. De Hoogw: Aarts-Bifchop ondertuffchen aangetaft zynde van ene ziekte, die niet zonder gevaar was, wierd by die gelegentheit zeer ernstelyk gebeden om de Wyding, zo haast als het Hem zou mogelyk zyn, te verrigten; opdat, indien de Heer Hem haast quam tot zig te roepen, de Bifchoppelyke waardigheid hier te Lande niet teffens zou ontbreken. Hier door heeft Zyn Hoogw: zig dus verre laten bewegen, dat Hy onze Wyding enige weken vroeger verrigt heeft, dan Hy anderzins had voorgenomen. Dit gewigtig werk is dan voltrokken op den elfden Julius laastleden met de gewonelyke plegtigheden.

Tot hier toe, zeer Eerwaarde en Beminde, spreken wy van het gene U: tot trooft en vreugde verstrekt heeft: uwe vreugd in den Here behoort ook de onze te zyn, volgens de vermaning des Apostels, *Verblydt u met de blyden*. Maat zo wy de ogen laten vallen op den laft, die ons is opgeleit, en op de menigvuldige elenden der Kerke, bezonderlyk in deze Landen, elenden, die 't als onmogelyk fchynt te boven te komen, zo verandert de vreugd wel haast in droefheit, en wy zouden U liever aanspreken met deze andere

Rom. xii.
15.

Ibid.

* 3. De-
cemb. 1742.

Philipp. iv.
13.

Teb. xii. 8

S. Aug. in
Eph. 42. N. 8.

Handel.
xvi. 14.

Hebr. xiii.
17.

woorden van den Apostel ter zelve plaats, *Weent met de wenenden*. Wy zullen ons nogtans over die elenden hier niet uitbreiden: dewyl de voornaamste kort en bondig vertoont zyn in den Harderlyken Brief van onzen Doorlugtigsten Voorzaat, en de geheugenis van dien Brief noch versch is. * Wy bidden U dan enkelyk dit alles te overwegen onder Gods ogen, en daar by nog de menschelyke zwakheden, daar wy mede omringt zyn, om door zulke menigte van beweegredenen opgewekt te worden om des te vuriger te bidden, hoe wy meer nodig hebben den allerkragtigsten bystand van Hem, door *wien* alleen wy konnen bequaam worden om *alles te vermogen*. Dog laat het, bidden wy, by het Gebed alleen niet blyven. Laten wy by het Gebed de werken van Liefde en van Boete voegen, om de medogentheit des Heren over Ons, over deze gansche Kerk, en over alle onze Broederen te verwerven. Hier toe vermaant ons, en voornamelyk in deze droevige tyden, Raphaël, de Engel des Heren, volgens deze getuigenis van Gods woord: *Het Gebed, met Vasten en Aalmisse vervoegt, is beter dan schatten van Goud op te fluiten*. 'T was buiten twyfel op dien Text, dat de groote Augustinus het oog had, als Hy aan zyne toehoorders deze zoete vermaning gaf: *Wilt gy dat uw Gebed tot Godt opvliege? Maakt 'er twee vleugelen aan vast, het Vasten en de Aalmis*.

Wy vertrouwen, Beminden, dat gy, wegens zo billyke vermaninge, of beter wegens zo noodwendige waarheden, naar de stemme van uwen Harder zult *luiften* met de oren *des herte*, welke wy bidden en hopen dat de Heer door zyne zoete en kragtige werking zal *openen*: wy vertrouwen, dat gy in alles door uwe leerzaamheit en christelyk gedrag onzen laft zult verlichten, en grooten trooft zult bybrengen aan de genen, die, gelyk wederom Paulus spreek, *over uwe zielen waken, als zullende rekenschap daar van geven, opdat zy het zelve met vreugde mogen doen, en niet al zugtende: want dat is u niet nuttig*.

Wy zullen uwe aandagt ook niet ophouden met bewyzen en redeneringen

gen over de Geestelyke Regten der beide Bisddommen en Capittelen, over de regtmatigheit van heel ons gedrag in deze droevige geschillen, over onze onwrikbare aankleving aan alle de Leerstukken en de Eenheit der Katholyke Kerke, over onze opregte eerbiedigheit en onze wettige gehoorzaamheit aan den Paus, zo als ons die door de Leer en Tugtreghelen der Katholyke Kerke word voorgeschreven; alle deze zaken zyn nu zo menigmaal gezeid en zo duidelyk bewezen, dat 'er niets dan ene onverschoonbare lastertaal langer kan regenspreken. Ook hebben wy veel mindere genegentheit om van twistingen te handelen, dan om te spreken van *het gene tot vrede strekt*, en tot herstellinge der Kerkelyke Eendragt, welke onder de Katholyke Ingezetenen dezer Landen op zo beklagelyke wyze verstoort word. Rom. XIV. 19.

Wat zouden wy niet geven en opofferen, om na zo langdurige tweespalt dien gewenschten Vrede eindelyk te bekomen. Wy hebben in den Brief, dien wy kort na onze Wyding met alle schuldige eerbied aan Zyn Heiligheit geschreven hebben, niet alleenlyk betuigt, dat wy om enen christelyken en bestendigen Vrede te verkrygen, bereid waren de Bisschoppelyke Bediening neder te leggen, maar dat wy 't ook hielden voor eene schuldige pligt; aangezien men en waardigheden, en al wat men heeft, en het leven zelve, ten beste moet geven voor de Liefde en voor d'Eendragt der Kerke, al zo wel als voor hare Lere, als 'er niets anders tot het herstellen der Eendragt zou vereischt worden. Wat voor Christen zou 'er aan zo ene waarheit kunnen twyffelen? of wat is 'er zoeter en doortreffender, dan het gene de Katholyke Bisschoppen der Africaansche Kerke deswegen schreven in enen Brief, die waarschynelyk door den H. Augustinus opgesteld is? *Wel hoe, zeyden zy, zouden wy nog in beraad of in twyffel staan, ene Offerhande van zodanige ootmoedigheit aan onzen Zaligmaker op te dragen? Zal Hy dan om menschelyke Ledematen aan te nemen van den Hemel nedergedaalt zyn, opdat wy zyne Ledematen zouden wezen: en zouden wy nog vrezzen van onze Bisschoppelyke Stoelen af te gaan, opdat zyne Ledematen door ene wrede scheuring niet zouden van een gerukt worden?* Neen, Beminden, niets is 'er dat een Christen, en veel min een Bisschop, van het toestemmen aan zulken Vrede wederhouden mag, dan het gene hy, niet zou kunnen doen zonder zyn gemoed te quetzen, zonder Godt te vergrammen, zonder de ewige waarheit of de regtvaardigheit te benadelen; kortom, zonder zig te bezondigen.

Ah! of het den Here beliefd, die grote en kragtige zugt tot den Vrede in te storten in de herten onzer Broederen, die zo verkeerdelyk tegen ons yveren! Wy betrouwen niet zonder reden, dat zy niet allen even vurig tegen ons zyn ingenomen, en dat 'er onder hen zyn, die ook hertelyk naar den Vrede wenschen. Maar is het genoeg naar het goede te wenschen, als men niet werkt volgens zyn vermogen om het te bereiken? Wy bidden die vreedsamige Personen ten beste te nemen het gene wy ons verplicht agten hen deswegen te vertonen. 't is gene bitterheit, 't is ene ongeveinsde liefde, die ons praamt om hier van te spreken. Indien onze zaak regtvaardig is, indien zy ten minsten zodanig is, dat zy gene wettige reden tot afscheuringe of afsnydinge geeft, hoe kan men langer blyven die scheuring styven, en ten minste naar het uitwendige dezelve opvolgen? Hoe kan men gerustelyk blyven aanspannen met zulken, die zo bewenelyke twedragt met alle

kracht, met alle vinnigheid indrukken en voortzetten? Meint men, dat ene onbepaalde gehoorzaamheit dit alles kan verschonen? Elk een weet immers, en alle Katholyke Gods- of Regtgeleerden belyden het, dat 'er geen Overste is, Geestelyke of Wereldlyke, hoe verheven die ook wezen mag, of Hy kan een onwettig vonnis uitspreken en onnozelen veroordelen, 't zy door verkeerde opvattingen en misleidingen van anderen, 't zy door eige driften en hertstogten. Indien dan alle die Banvonnissen, daar men op steunt, van zulke slag zyn, indien 'er ene menigte van tastelyke misflagen in begaan is, indien 'er misschien noit ene Kerkelyke zaak onwettiger behandelt is, indien dit alles meermaals ten klaarste bewezen is, hoe kan ene zo genaamde gehoorzaamheit aan zulke vonnissen, een Christen gemoed bevredigen, als het 'er op aankomt om met woorden of werken deel te nemen in de scheuringe? De H. Augustinus verklaart zonder enige twyfel, dat indien iemand der Gelovigen onregtvaardiglyk geëxcommuniceert word, zulks eer zal benadelen den genen, die dit ongetyk begaat, dan hem, die het lydt: en deze onbetwistbare Grondregel is met die eige woorden van Augustinus in het Pauzelyk Regtboek geplaatst. Dit ongelyk nu begaan zy meer of min alle, die zulke Banvonnissen doen gelden, en die, om ze op te volgen, de Kerkelyke Gemeenschap jegens ons afbreken, en ons houden voor geëxcommuniceerden.

Zy benadelen dan zich zelve veel droeviger dan ons met zulken ongelyk te begaan en te styven: en Godt geve, dat zy eens met ernst overwegen, wat 'er ons in Gods Woord gezeid is: *niet alleen* van die het quaad doen, *maar ook van die den genen, die het doen, medestemmen.*

Zulken besonderlyk, die de Geestelyke Regten der Haarlemsche Kerke en Capittel enigzins ter herte hebben, kunnen nu eindelyk zien, waar onze vinnigste bestryders, die ook hunne bestryders zyn, op doelen, en behoorden zig daarom opentlyk te verenigen met ons, die voor de zelve Regten stryden, om gezamentlyk deze dierbare panden te verdedigen, en des te kragtiger, hoe wy beter zouden verenigt zyn. Zy wisten wel, dat 'er onder hunne party waren, die de bestendigheid der Haarlemsche Kerke en Capittel alzo wel loochenden als de bestendigheid van de Utrechtse Moederkerke en haar Capittel: dog sedert nu ruim een jaar is dat geschil zo vuriglyk uitgeborsten, het Haarlemsche Capittel en des zelfs Ledematen zyn door zo vinnige en zo onbetamelyke Schriftjes aangetast, dat des Capittels Verdedigers en Aanhangers niet langer kunnen twyffelen, dat hunne Wederparty de volkome vernietiging van alle Geestelyke Regten dezès Bisdoms betragt, en hier niets wil overig laten buiten ene blote Zending. En het gene ondertusschen van wegens enige Roomsche Bedienden is voorgevallen, tot nadeel van Opzienders en Oversten door hen zelve aangestelt, doet genoeg blyken, welke der twee strydende partyen door die Bedienden gestyft en begunstigd word. Zo dat 'er niet te twyffelen is, dat, indien men dus blyft dralen, die bovendryvende party, door het middel en grondregel van ene onbepaalde gehoorzaamheit, haast het hele Capittel zal onder den voet halen. Waarom dan niet ten laatste opentlyk gestreden en geleden voor de Gerechtigheit, voor het toevertrouwde en dierbare Regt dezès Bisdoms? Waarom zig niet vastgehouden aan het wettige Kerkbestier, zo als het in alle Katholyke Landen geoeffent word, en zonder het welke men dagelyks zal

S. Aug. E.
pist. ad
Glossic.

Causa XI.
q. 3. C. 87.

Rom. I. 32.

zal zien aanwaffen het getal van onwetende en zielverderfelyke Bestierders. Waaron zig eindelyk met ons niet verenigt, nu de gemelde Bestryders zelve belyden, dat; indien het Bisschoppelyke Capittel van Haarlem in stand is, en evenwel zyn Regtsgebied niet wil oeffenen, de Aarts-Bisschop van Utrecht geregtigt is om die nalatigheit te vervullen, zo als Hy gedaan heeft. *Want dog, zegt een zeer vinnige Schryver onder uwe Bestryders, als het Haar: Kapittel nog langer beweerd word, dan legt de Zending-magt van Roemen en Brussel door een wettig gevolg in duigen, en dan moeten wy gewillig of een ongewillig bekemen, dat die van Utrecht, jure devolutionis, voet hebben gehad, om een Bisschop van Haarlem te verkiezen.* Hoe kan men ook aan zo een gevolg twyffelen? Hoe kunnen zy, die het Haarlemsche Capittel erkennen, nog aartelen omtrent de wettigheit van onzen keus en Inwydinge? Nog men moet niet denken, dat men door zulke openbare vereniginge met ons, zig zou afscheiden van andere Katholyken, die van gene vereniginge hooren willen. Neen: verre zy van ons, dat wy iemand zouden aanzetten om zig van de Kerkelyke Gemeinschap van enig Katholyk ter wereld af te zonderen; aangezien wy zelfs schromen voor zulke afzondering. Maar de Waarheit en de Geregtigheit, daar men van overtuigt is, opentlyk met woorden en werken te belyden, is ene pligt, die men wel kan en moet volbrengen, zonder zig van iemands Gemeinschap af te scheiden. Dog zo er als dan bittere yvertaars gevonden wierden, die om zulke redenen zouden van hunnen kant de Gemeinschap afbreken, dan zouden 't dezen zyn, maar niet de vreedzamigen, welke zig pligtig aan scheuringe zouden maken. En niets is 'er zekerder, dan dat men ene wezentlyke pligt niet mag nalaten, uit vreeze voor ene verargernis, die ongegrond zou zyn. De H. Paus Gregorius de Grote, die voorzigtige Leidsman der Geloovigen, aanmerkt, dat men zomtyds enig goed werk moet agterlaten uit vreeze voor zekere verargernissen, en dat men ook zomtyds in tegendeel enige verargernissen moet misagten als een enkele niet, *pro nihilo contemnendum*: hy toont beide deze dingen uit het voorbeeld des Zaligmakers, die, hoewel niet verpligt zynde zekeren tol of schattinge te betalen, het egter heeft willen doen, om de eischers dier schattinge niet te verargeren, zo als hy zelf getuigt; en die egter op het verhoog, dat de Phariseen wegens zekere waarheit verargert waren, aldus antwoorden: Laat ze geworden. *Zy zyn blind, en Leidsmannen van blinden.* En als d'ene blinde den anderen leidt, zo vallen zy beide in de gragt. Waar over dan de H. Gregorius dus redeneert en besluit: Hier uit moeten wy bemerken, dat wy de verargernis van onzen evenmensch moeten vermyden, voor zo veel als men 't kan doen zonder te zondigen. Maar zo 'er uit de waarheit verargernis opgevat word, dan is 't beter, dat men de verargernis late ontstaan, dan dat men de waarheit verlaten zoude. *UTILIUS permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur.*

Nog 't is niet nodig, dat men om tot die heilzame vereniginge te komen eerst overeenstemme wegens alle de Geschillen, die 'er hedendaags binnen de Katholyke Kerke in zwang zyn. Daar zyn immers duizenden van Katholyken in de wereld, die omtrent gewigtige geschillen van ander gevoelen zyn als wy, en die egter wel vervreemd zyn van ons daarom voor ketters of scheurmakers te houden: en wy van onzen kant zyn ten uitersten ver-

Copy van
word, enz.
bl. 9. en 10.

Hornil. 7.
in Ezech.

Matth. xvii.

23-26.

Matth. xv.
10-14.

Greg. iii
sup.

vervreemd van om een van die geschillen, of zelfs om alle die geschillen te gelyk, de Kerkelyke Gemeenschap af te breken. Men kan in zulke gevallen de waarheit en den vrede liefhebben, zonder d'ene of d'andere te schenden; men kan de waarheit opregtelyk onderzoeken, en ondertuffchen den band der Liefde en der Eenheit niet afbreken; men kan het oordeel en de duidelyke blyken van ene algemeine overeenstemminge der Kerke afwagten, zonder haar vonnis door voorbarige en reukeloze afscheidingen te voorkomen; en dus kan men wederzyds getrouwelyk opvolgen deze zoete vermaning van Paulus: *Zo wie dan onder ons volmaakt zyn, laat ons dit gevoelen hebben: en zo gy iet anders gevoelt, dat zal Godt u ook openbaren. Ondertuffchen daar wy toe gekomen zyn, laat ons daarin het zelwe gevoelen hebben, en in den zelven regel blyven.* De Barmhertigheit des Heren is oneindig, zyne Almagt is onbepaalt. Waarom zouden wy niet hopen, indien men wederzyds deze vreedzamige gedagten werktellig make, dat Hy enen onverwagten Zegen over dit Vredewerk zal uitstorten; dat Hy, het vuur der Liefde kragtiglyk ontstoken hebbende, de heilzame vlam derzelve wyds en zyds verbreiden zal; dat Hy door haar verflinden zal alle hertstogten, die haar wederstaan; ten laaste, dat Hy allengsjes tot de vereniging brengen zal de zodanigen zelfs, die 'er tot nu-toe meest van vervreemd zyn.

Zach. viii. 19. *Zo wie dan onder ons volmaakt zyn, laat ons dit gevoelen hebben: en zo gy iet anders gevoelt, dat zal Godt u ook openbaren. Ondertuffchen daar wy toe gekomen zyn, laat ons daarin het zelwe gevoelen hebben, en in den zelven regel blyven.* De Barmhertigheit des Heren is oneindig, zyne Almagt is onbepaalt. Waarom zouden wy niet hopen, indien men wederzyds deze vreedzamige gedagten werktellig make, dat Hy enen onverwagten Zegen over dit Vredewerk zal uitstorten; dat Hy, het vuur der Liefde kragtiglyk ontstoken hebbende, de heilzame vlam derzelve wyds en zyds verbreiden zal; dat Hy door haar verflinden zal alle hertstogten, die haar wederstaan; ten laaste, dat Hy allengsjes tot de vereniging brengen zal de zodanigen zelfs, die 'er tot nu-toe meest van vervreemd zyn. Zagen wy eens dien gelukkigigen dag, wat Christen hert zou 'er niet uitroepen: *Nu laat gy, Heer, urwen Dienaar naar uw woord in vrede gaan?* Ten minste is het onzer allen pligt, Zeer Waarde Medepriesters en Beminde Geloovigen, naar zo grote Zegen over Gods Kerke grondhertiglyk te verzugten, en 'er vuriglyk om te bidden tot Hem, aan Wien niets onmogelyk is: misschien zou die gewenschte zaak al verre gevordert zyn, indien 'er yder van ons wel hertelyk en volstandelyk om gebeden had.

Luk. II. 29. *Nu laat gy, Heer, urwen Dienaar naar uw woord in vrede gaan?* Ten minste is het onzer allen pligt, Zeer Waarde Medepriesters en Beminde Geloovigen, naar zo grote Zegen over Gods Kerke grondhertiglyk te verzugten, en 'er vuriglyk om te bidden tot Hem, aan Wien niets onmogelyk is: misschien zou die gewenschte zaak al verre gevordert zyn, indien 'er yder van ons wel hertelyk en volstandelyk om gebeden had. Laten wy dan in 't toekomende nog meer bezorgt zyn om over de elenden der H. Kerke onder Gods ogen te zugten en te smeken, dan om 'er met de menschen over te redeneren: en door eenparige Gebeden den Here een aangenaam geweld aandoende, den Vrede uit den Hemel tot ons doen nederdalen. Voorts, Broeders, verblydt u, weest volmaakt, vertroost u, weest eensgezind, leeft in Vrede, en de Godt des Vredes en der Liefde zal met u zyn. Gegeven t'Amsterdam den 27. Augustus 1745.

Tertull. A-polog. cap. 39.
2. Cor. xiii. 11.

✠ JOANNES BISSCHOP VAN HAARLEM.

Op 't bevel van Zyn Hoogw:

PETRUS BORGER, Secret.